

Piśmiennictwo

1. *Akratanakul P., Burgett M.*: Bee Wld 56, 119, 1975.
2. *Hardwig A.*: Pszczelarstwo 29, 6, 1978.
3. *Kostecki R.*: Pszczelarstwo 31, 8, 1980.
4. *Martin M.*: Apiacta 13, 163, 1978.
5. *Shabanov M., Jeliński M.*: Pszczelarstwo 28, 19, 1977.
6. *Smirnov A. M.*: Pchelovodstvo 55, 20, 1975.
7. *Smirnova O. J.*: Pchelovodstvo 58, 8, 1978.
8. *Tomaszewska B., Zahaczewska M.*: Pszczelarstwo 24, 3, 1978.
9. *Topolska G.*: Pszczelarstwo 30, 5, 1979.
10. *Zerebkin M. V.*: Pchelovodstvo 58, 15, 1978.

Adres autora: doc. dr hab. Konstanty Romaniuk, ul. Słoneczna 42, 10-710 Olsztyn.

Romaniuk K., Lipiński Z. — **Попытки борьбы с инвазией *Varroa jacobsoni* (Оудеманс 1904) при помощи препарата TCL.**

Исследования вели в лаборатории и на пасеках, на пчелах, подверженных в разной степени инвазии *V. jacobsoni*. Опрысканные на рамках и в ульях пчелы и расплод 0,00012% водным раствором TCL не показали в контрольных исследованиях, выполненных через 24, 48, 72 часа как и на 7 день после опрыскивания заметных симптомов, которые могли указы-

вать на его токсическое влияние. В общем опрыскивали свыше 130 пчелиных семейств. Для подробных исследований выбрали по жребию 30 ульев. Найденные большие количества мертвых паразитов на дне улья как и отсутствие кроме двух случаев живых отдельных *V. jacobsoni* на леченных пчелах свидетельствуют о высокой эффективности (93,3%) применяемого средства.

Romaniuk K., Lipiński Z. — **Trials of the control of *Varroa jacobsoni* (Oudemans, 1904) in the honey bee by the use of TCL preparete.**

The examinations were performed in a laboratory and in apiaries on bees infested in various degree by *Varroa jacobsoni*. The bees and brood sprayed on frames and in hives with 0,00012% water solution of TCL did not reveal any signs of toxic manifestations after 24, 48, 72 hr and 7 days since the treatment. Particular examinations were done on 130 families randomly selected. The observed high number of dead parasites on bottom board, and lack (including wo cases) of live parasites on treated bees, points to a high efficacy (93,3%) of the tested pre-
parate.

STANISŁAW PACIEJEWSKI

Występowanie *Paramphistomum* sp. u owiec na terenie woj. lubelskiego

Z Zakładu Parazytologii i Chorób Inwazyjnych Instytutu Weternarii w Puławach

Przywry z rodzaju *Paramphistomum* są pasożytami szeroko rozpowszechnionymi wśród przeżuwaczy domowych i dziko żyjących. Z licznych prac dotychczas opublikowanych wynika, że stwierdzano je u tych zwierząt na wielu kontynentach kuli ziemskiej o bardzo zróżnicowanych warunkach geoklimatycznych (1, 3, 5, 6, 8, 9, 12, 14, 15, 16, 17, 18, 21, 22, 24, 25, 25), przy czym wśród zwierząt domowych najwyższy procent zarażenia stwierdzono u bydła (89%), a w dużo mniejszym stopniu zarażone były owce i kozy (0,5—4%).

Dorosłe przywry pasażują w przedżołądkach. Usadawiają się między kosmkami żwacza oraz wokół rynienki przełykowej i w samej rynience. Jeszcze do niedawna uważano, że dojrzałe przywry *Paramphistomum* sp. są mało patogenne dla ostatecznego żywiciela, a jedynie wysokie chorobotwórcze działanie przypisywano ich formom młodocianym (1, 5, 14, 25). Jednakże badania przeprowadzone w ostatnich latach wykazały, że przywry te zarówno w swej młodocianej jak i dojrzałej postaci, przy intensywnej inwazji, odznaczają się dużą chorobotwórczością (1, 4, 10, 11, 14, 16, 17, 23, 25).

W naszym kraju w ostatnim dwudziestolecu ukazało się kilka prac dotyczących występowania *Paramphistomum* sp. u bydła (6, 7, 12, 17, 18, 24). Z badań tych wynika, że odsetek zarażonych zwierząt waha się od 3—32%, a w niektórych rejonach zaobserwowano nawet narastanie tej inwazji na przestrzeni ostatnich lat (12, 24).

Ponieważ do chwili obecnej brak jest w piśmiennictwie krajowym prac dotyczących występowania *Paramphistomum* sp. u owiec, stąd też podjęto badania dotyczące określenia ekstensywności tego pasożyta u owiec na podstawie badań sekcyjnych.

Materiał i metody

Badania przeprowadzono w Zakładach Przemysłu Bioweterynaryjnego w Puławach w latach 1976—1979 na 1517 owcach. Zwierzęta te były w różnym wieku i pochodziły z gospodarstw indywidualnych położonych na terenie woj. lubelskiego. Natychmiast po uboju sekcjonowano przedżołądki i badano na obecność przywr z rodzaju *Paramphistomum*. W przypadku występowania pasożytów zbierano je do płynu konserwującego a następnie liczone.

Wyniki i omówienie

Na 1517 przebadanych owiec inwazję *Paramphistomum* sp. stwierdzono u 24 szt., co stanowi ok. 1,5%. W badaniach tych na uwagę zasługuje również fakt, że przywry te występowały u poszczególnych zwierząt w niewielkiej liczbie. W jednym tylko przypadku stwierdzono w żwaczu 192 przywry, natomiast u większości (u 14 owiec — do 10 pasożytów, u 9 owiec — 11—100 pasożytów) zwierząt liczba pasożytów nie przekraczała 10 osobników. Porównując uzyskane wyniki z wynikami podobnych badań przeprowadzonych na bydło pochodzącym z tego samego rejonu woj. lubelskiego (6) stwierdzono, że ekstensywność i intensywność inwazji *Paramphistomum* sp. u owiec jest znacznie mniej-

sza niż u bydła. Ponadto zaobserwowano, że przywry występujące u owiec były znacznie mniejsze w porównaniu z przywrami pochodzącymi od bydła.

Podobne wyniki badań uzyskano również w Bułgarii i Związku Radzieckim (2, 9, 14, 15, 17), bowiem obserwowana w tych krajach ekstenzywność inwazji *Paramphistomum* sp. u owiec była zawsze bardzo niska, nawet w okręgach znacznego rozprzestrzenienia i nasilenia paramfistomatozy u bydła. Wyniki te, jak również wyniki badań własnych wskazują na istnienie u owiec dużej odporności gatunkowej przeciwko temu pasożytowi.

Wniosek

Występowanie *Paramphistomum* sp. u owiec na terenie woj. lubelskiego nie stanowi problemu inwazyjologicznego, bowiem stwierdzono u tego gatunku zwierząt niewielką ekstenzywność (1,5%) i intensywność inwazji przywr tego rodzaju.

Piśmiennictwo

1. Anczykowski F., Chowanić W.: *Medycyna Wet.* 11, 531, 1955.
2. Artemenko J. S.: *Veterinarija*, Moskwa 11, 62, 1967.
3. Bogatko W.: *Medycyna Wet.* 31, 469, 1975.
4. Boray J. C.: *Austr. vet. J.* 33, 282, 1959.
5. Butler R. W., Yeoman G. H.: *Vet. Rec.* 74, 227, 1962.
6. Chowanić W., Paciejewski S., Piątkowski S.: *Medycyna Wet.* 32, 79, 1976.
7. Chowanić W., Ziomko I., Paciejewski S.: *Medycyna Wet.* 32, 739, 1976.
8. Drózd J.: *Acta parasit. pol.* 9, 55, 1961.
9. Katkov M. B.: *Trudy Vses. Inst. Gelmintol. im. Skrijabina* 23, 63, 1977.
10. Kraneburg W.: *Berl. Münch. tierärztl. Wschr.* 90, 316, 1977.
11. Kraneburg W.: *Berl. Münch. tierärztl. Wschr.* 91, 46, 1978.
12. Kraneburg W., Boch J.: *Berl. Münch. tierärztl. Wschr.* 91, 71, 1978.
13. Kozakiewicz B.: *Medycyna Wet.* 36, 144, 1980.
14. Mereminskij A. J., Gluzman J. J.: *Veterinarija*, Moskwa 10, 62, 1968.
15. Ortowa K. V.: *Veterinarija*, Moskwa 4, 20, 1953.
16. Pacenowsky J., Hovorka J., Krupicer J.: *Folia vet.* 19, 131, 1975.
17. Popov A., Georgiev B., Bankov D., Denev Y., Bratanov V., Monov M.: *Vet. Med. Nauki Sof.* 4, 45, 1967.
18. Ramisz A., Urban E., Bożek K.: *Medycyna Wet.* 34, 476, 1978.
19. Romaniuk K.: *Medycyna Wet.* 27, 240, 1971.
20. Romaniuk K.: *Medycyna Wet.* 30, 463, 1974.
21. Romaniuk K.: *Wiad. parazyt.* 21, 419, 1975.
22. Sey O., Abdel-Rohman M. S.: *Vet. med. J. Giza* 2, 143, 1976.
23. Sey O., Vishnyakov Y.: *Parasit. hung.* 9, 25, 1976.
24. Wieczorowski S.: *Medycyna Wet.* 27, 79, 1971.
25. Wieczorowski S.: *Medycyna Wet.* 27, 146, 1971.
26. Zadura J., Nieć L.: *Medycyna Wet.* 3, 370, 1952.
27. Zadura J.: *Acta parasit. pol.* 8, 345, 1960.

Adres autora: dr Stanisław Paciejewski, ul. Partyzantów 57, 24-100 Puławy.

Пациевский С. — Появление *Paramphistomum* sp. у овец на территории Люблинского воеводства.

Были проведены секционное исследование 1517 овец различного возраста и происходящих из индивидуальных хозяйств, расположенных на территории Люблинского воеводства. Обнаружилось, что экстенсивность инвазии *Paramphistomum* sp. овец в этом районе составляет 1,5%, а интенсивность заражения у большинства животных составляла от нескольких до свыше десяти сосальщиков.

Paczejewski S. — Occurrence of *Paramphistomum* sp. in sheep.

Post mortem examinations of 1517 animals of different age and derived from individual farms of Lublin province revealed that the extensiveness of *Paramphistomum* invasion in sheep was 1.5 per cent. The intensity of invasion was in most animals low and ranged from a few to a dozen or so.

JONES J. E. T.: Obserwacje zmian endokardialnych u świń. (Observations on endocardial lesions in pigs). *Res. vet. Sci.* 28, 281—290, 1980 (3).

Badaniom anatomo-patologicznym poddano zastawki serca i endokardium świń w wieku 1—6 lat oraz prosiąt w wieku 6 miesięcy. Zmiany endokardialne występowały u 98 (9,8%) świń i 6 (1,2%) prosiąt.

W 26 przypadkach występowały w lewym przedsionku serca zgrubienia endokardium głównie w następstwie zwiększenia liczby włókien elastycznych tkanki łącznej. Zgrubienie lewej zastawki przedsionkowo-komorowej stwierdzono w 30 przypadkach, zaś cysty o średnicy 3,0—15,0 mm w lewej zastawce przedsionkowo-komorowej występowały u 18 świń. Zapalenie wsierdzia zdiagnozowano w 14 przypadkach. Dotyczyło ono lewej zastawki przedsionkowo-komorowej, zastawek aorty oraz endokardium lewego przedsionka. Z przypadków zapalenia wsierdzia wyizolowano paciorkowce beta hemolityczne z grupy C, L i E oraz *Erysipelothrix insidiosa*.

G.

ELLSWORTH S., KIRKBRIDE C. A., JOHNSON D. D.: Wydalanie *Mycobacterium avium* ze zmian w jelicach i w migdałkach świń zakażonych. (Excretion of *Mycobacterium avium* from lesions in the intestine and tonsils of infected swine). *Am. J. vet. Res.* 41, 1526—1530, 1980 (9).

Ośmiotygodniowe prosięta po doustnym zakażeniu około 10^8 żywych komórek *Mycobacterium avium* u-

mieszczono w klatkach w których prosięta nie kontaktowały się z kałem. Badania poubojowe przeprowadzone w okresie 70—79 dni po zakażeniu wykazały obecność ziarniny zawierającej często prątki kwaso-oporne w migdałkach — agregację płytek Peysera w jelicie czczym i biodrowym. *M. avium* wyosobniono po raz pierwszy 20—23 dnia po zakażeniu. Liczba prątków w kale następnie obniżała się począwszy od 55 dnia po zakażeniu, zaś 69 dnia po zakażeniu kał nie zawierał *M. avium*.

G.

FRIEND S. C. E., STOCKDAE P. H. G.: Doświadczalne zarażenie cieląt *Eimeria bovis*: Badanie histopatologiczne. (Experimental *Eimeria bovis* infection in calves: A histopathological study). *Can. J. comp. Med.* 44, 129—140, 1980 (2).

Mimo, że *Eimeria bovis* jest najbardziej patogenna i występuje najczęściej u bydła, to patogenezą tej inwazji pasożytniczej nie jest w pełni wyjaśniona. Badanie nad patogenezą *E. bovis* przeprowadzono na cielętach w wieku 4—6 tygodni zarażonych doustnie 100 000 oocyst. W dawce zakaźnej oocysty *E. bovis* stanowiły 95%, zaś pozostałe 5% stanowiły oocysty *E. auburnensis*, *E. cylindrica* i *E. zuerni*. Wszystkim cielętom podano po zarażeniu deksametazon w dawce 40 mg 13, 14 i 15 dnia po zakażeniu. Uboje przeprowadzono 16, 18, 19, 20, 21, 22, 24 i 26 dnia po zarażeniu. Badanie sekcyjne wykazało dyfterytyczne zapalenie jelita grubego i okrężnicy.

G.